

GENEL TÜRK TARİHİ

ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Cilt/Volume 6, Sayı/Issue 12, Temmuz/July 2024, ss. 293-310.

Geliş Tarihi–Received Date: 15.05.2024 Kabul Tarihi–Accepted Date: 25.06.2024

ARAŞTIRMA MAKALESİ – RESEARCH ARTICLE

AVRUPA HUNLARININ ASKERİ YAŞAMINDA GERMENLER*

10.53718/gttad.1484859

FATMA AYSEL ILGIN** - GÖRKEM KARACA***

ÖZ

Avrupa Hunları, IV. yüzyılda Karadeniz'in kuzeyine büyük kitleler halinde bir göç etmişler, önlerine Alanlar, Doğu Gotları ve çeşitli Slav kavimlerini katarak literatüre Kavimler Göçü olarak geçen hadiseyi başlatmışlardır. Hunlar, batıya doğru ilerledikçe dönemin birçok kaynağında yer almış, kendilerinden korku ve hayranlık ile bahsedilmiştir. Karadeniz'in kuzeyinde görülmelerinden 453 tarihinde Attila'nın ölümüne kadar Hunlar, hâkimiyetleri altındaki kavimlerle Batı ve Doğu Roma İmparatorluğu'nu baskı altında tutarak kısa sürede dönemin önemli gücü haline gelmişlerdir. Bu başarının altında yatansa, şüphesiz Hunların askerî yapısıdır. Avrupa topraklarına ilk geldikleri andan itibaren gerek stratejileri gerekse de teçhizatları ile dikkat çekmişler, bütün kaynaklarda askerî yetenekleri ile yer almışlardır.

Germanerler ile de Avrupa'ya ilk yerleşmeye başladıklarında yerlerinden ettikleri Alanların hemen akabinde karşılaşmışlardır. En başta Doğu Gotları olmak üzere, Batı Gotları, Gepidler, Langobardlar, Vandallar, Burgundlar, Skirler, Rugiler gibi Germaner kavimleri ile münasebetler kurmuşlardır.

Türkler, Türkistan'dan getirdikleri askerî sistemleri ve Türk bozkır kültürünün gerektirdiği hayat tarzı içinde, doğuştan iyi birer asker olarak yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Savaşçı olmaları diğer milletler tarafından merak ve korku ile karşılanmış, atlı birliklerin temelini oluşturduğu orduları, onları hız ve manevra kabiliyetinde eşsiz kılmıştır. Atları sayesinde kısa zamanda büyük mesafeler kat etmek suretiyle Avrupa'ya geldiklerinde burada yerleşik halde yaşayan Germaner kavimleri ile karşılaşmışlar ve Germanerlerin daha önce görmedikleri tarzda bir orduya sahip oldukları için onlara üstünlük sağlamakta zorlanmamışlardır. Bu üstünlük o denli büyük etki yaratmıştır ki bölgenin en güçlü devleti olan Roma İmparatorluğu bile bu etkiyi kıramamıştır. Avrupa'ya gelmeleri ile başlayan büyük Kavimler Göçü'nün etkileri bölgedeki bütün devlet ve topluluklar üzerinde devam ederken, Germaner kavimlerinden Hunlara karşı koyamayanlar ikinci bir büyük göç hareketine başlamışlar ve Avrupa, yaklaşık yirmi yıllık sürede iki defa Kavimler Göçü'ne maruz kalmıştır. V. yüzyılın başlarında gerçekleşen ikinci büyük göç hadisesi bugünkü Avrupa'nın etnik ve kültürel olarak şekillenmesini sağlamıştır.

Avrupa Hunlarının askerî olarak elde ettikleri bir diğer başarı da sınırların genişlemesi ve başka milletlerden çok sayıda asker almalarının bir sonucu olarak merkezî otoritenin kuvvetlendirilmesidir. Hun soylu olmayan kavimlerin askerî farklılıklarını kendi lehlerine kullanabilmişler, temelde atlı-süvari birliklerden oluşan Hun ordusunu bu kavimlerin askerî tarzlarına göre yeniden düzenlemişlerdir. Bu düzenlemenin en göze çarptığı alan da silahlardaki değişimlerdir. Ok ve yay, mızrak, kement gibi uzak savaş sanatına daha yakın özellikteki silahlarla birlikte kısa kılıçlar, bıçaklar gibi silahlar da kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum, beraberinde büyük bir başarıyı getirmiş, askerî olarak Avrupalı milletlerin tamamına en çok da Germanerlere karşı üstünlük kazandırmıştır. Germanerler de Hunlarla başa çıkabilmek için tıpkı Roma İmparatorluğu gibi askerî sistemlerini değiştirmek durumunda kalmışlardır. Bu çalışmada, Avrupa Hunlarının askerî yapısı ile ve bu yapı içinde Germanerlerin nasıl bir rol oynadıkları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Doğu Avrupa, Avrupa Hunları, Kavimler Göçü, Ordu, Germanerler.

* Bu makale Görkem Karaca'nın "IV.-V. Yüzyıllarda Doğu Avrupa'da Hun-Germaner Etkileşimi" isimli Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

** Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul/TÜRKİYE, E-posta: fatma.aysel@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-3744-9659.

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Genel Türk Tarihi Bilim Dalı, İstanbul/TÜRKİYE, E-posta: grkmkrc@outlook.com, ORCID ID: 0009-0002-0537-2762.

GERMANS IN THE MILITARY LIFE OF THE EUROPEAN HUNS

ABSTRACT

In the 4th century, the European Huns started a mass migration to the north of the Black Sea, joining the Alans, Eastern Goths and various Slavic tribes in front of them and initiating the event known in the literature as the Migration of Tribes. As the Huns moved westward, they were mentioned in many sources of the period, and they were mentioned with fear and admiration. From their appearance north of the Black Sea until Attila's death in 453, the Huns became an important power of the period in a short time by keeping the Western and Eastern Roman Empire under pressure with the tribes under their rule. Underlying this success was undoubtedly the military structure of the Huns. From the moment they first arrived in European lands, they attracted attention with their strategies and equipment, and they were mentioned in all sources with their military skills.

They encountered the Germans immediately after the Alans whom they displaced when they first started to settle in Europe. They established relations with Germanic tribes such as the Eastern Goths, Western Goths, Gepids, Langobards, Vandals, Burgundians, Scyrians and Rugis.

With the military system they brought with them from Turkestan and the lifestyle required by the Turkish steppe culture, the Turks were naturally good soldiers. Their warlike nature was met with curiosity and fear by other nations, and their armies, which were based on mounted troops, made them unique in speed and maneuverability. When they came to Europe, traveling great distances in a short time thanks to their horses, they encountered the Germanic tribes living here in a settled state, and they had no difficulty in gaining superiority over them because they had an army that the Germans had never seen before. This superiority had such a great impact that even the Roman Empire, the most powerful state in the region, could not break this influence. While the effects of the great Migration of Tribes that started with their arrival in Europe continued on all states and communities in the region, the Germanic tribes who could not resist the Huns started a second great migration movement and Europe was exposed to the Migration of Tribes twice in a period of about twenty years. The second great migration, which took place at the beginning of the 5th century, helped to shape today's Europe ethnically and culturally.

Another military achievement of the European Huns was the strengthening of the central authority as a result of the expansion of borders and the recruitment of large numbers of soldiers from other nations. They were able to use the military differences of the non-Hunnic tribes in their favor and reorganized the Hun army, which was basically composed of horse-cavalry units, according to the military styles of these tribes. The most striking area of this arrangement is the changes in weapons. Along with weapons such as bows and arrows, spears, lassos and other weapons that were more suited to the art of distant warfare, weapons such as short swords and knives were also introduced. This led to great success and military superiority over all European nations, most notably the Germans. The Germans, like the Roman Empire, had to change their military system to cope with the Huns. This study will focus on the military structure of the European Huns and the role of the Germans in this structure.

Keywords: Eastern Europe, European Huns, Migration of Tribes, Army, Germans.

GİRİŞ

Avrupa Hunlarının siyasî ve kültürel hayatı konusunda bilgi edinebileceğimiz en önemli kaynaklar Bizans kaynaklarıdır. Bizans kaynakları Türkler hakkında bilgi veren diğer kaynaklar olan Çin, Arap ve İran kaynaklarının verdikleri bilgileri tamamlama özelliğine sahip olmalarından dolayı da önem arz etmektedirler. Felsefî ve retorik bir yazım tarzına sahip olduklarını bildiğimiz Bizans kaynakları Türklerin ani saldırıları ile karşılaştıkları ve gerçek kültürlerine dair bilgi sahibi olmadıkları için verdikleri bilgiler, objektiflik açısından temkinli olmayı gerektirmektedir. Avrupa Hunları ile başlayan bu ani saldırıları yaşayan ve kendisine tamamen yabancı bir millet ile karşılaşan bir devletin kaynaklarında şaşkınlık ve merak duygusunun hâkim olması da doğaldır. Ancak Bizans kaynakları özelinde temkinli davranmayı gerektiren bir başka durum daha vardır ki o da çoğunun kilise tarihleri ve imparator yıllıkları özelliği taşımalarından dolayı belirli amaçlarla yazılmış olmalarıdır. Bu âdeta başı da sonu da yazılmadan önce belli olan eserlerden dolayı büyük değişimlere sebep olan olaylar kaynaklarda yeterince incelenmemiş ve Romalılar tanımadıkları veya kendilerinden farklı gördükleri topluluklar hakkında peşin hüküm vermişlerdir. Türkleri başıboş dolaşan, amaçsızca yağma yapan, tarihi olmayan bir millet gibi addetmişlerdir. Bu tanım doğduğu topraklardan hiç çıkmamış topluluklar için belki söylenebilir, ancak tarih boyunca buldukları her coğrafyada güçlü bir varlık gösteren Türkler için kabul edilebilir değildir. Yine de bu kaynaklar döneme ait bilgi edinebileceğimiz yegâne kaynaklar oldukları için başvuru eserlerimiz arasında ilk sırada gelmektedirler.

Ayrıca son yıllarda yapılan çalışmalar Bizans kaynaklarının *barbar* olarak tasvir ettikleri ve medeniyet yoksunu olarak göstermeye çalıştıkları topluluklar hakkında aksine atlı kültürlerin ve halkların özellikle de Avrasya bölgesinden teşekkül eden toplulukların medeniyet tarihinde kilit rol oynadıklarını ortaya koymuştur.

Özellikle Hunların gelmesi ile Avrupa, *atlı- bozkır kültürü* ile tanışmış ve Hunlar at, at nalı, üzengi, refleks yay, mızrak ve daha birçok askerî yenilik ile üst bir kültür dairesi oluşturmayı başarmışlardır. Ayrıca şehirleşme ve tarım konusunda da Türkistan'dan beri yetkin olan *atlı-bozkır kültürü* Avrupa'da atın evcilleştirilmesinin gelenek haline gelmesini sağlamıştır. Bu durumun dünya tarihinde ne gibi teknik gelişmelerin itici gücü olduğu da aşikârdır. Ayrıca savaş stratejileri ve silah ve savaş aletleri yapımındaki ustalıkları, aynı zamanda da maden işlemeciliğinde göz kamaştırıcı yetenekleri, çok eski zamanlardan itibaren yazı kullanmaları kaynakların verdikleri bilgileri yeniden değerlendirmeyi gerekli kılmaktadır.¹

Avrupa Hunları döneminde Doğu Avrupa'da yaşayan Gotlar, Skirler, Rugiler, Burgundlar, Franklar, Vandallar, Langobardlar gibi kavimler kaynaklarda Germen kavimleri olarak zikredilmektedirler. Bu nedenle Hun-Germen münasebetleri ile Hunların bütün bu kavimler ile Avrupa Hunlarının kurdukları münasebetler kastedilmektedir.

1. Germenler ve Kökenleri

MÖ ikinci bin yılda Germenlerin ana yurdu Güney İskandinavya, Danimarka ve Elbe ile Oder nehirleri arasındaki topraklardı. Buradaki Germenlerin MÖ binden sonra ikili bir genişleme hareketi ile Keltleri yerinden edip Güney Almanya ve Galya topraklarını işgal etmesiyle zamanla buralarda Germen hâkimiyeti kurulmuş ve bu ilerleyiş Sezar dönemine kadar devam etmiştir. Bu sınırlar içerisinde bulunan bütün bu halklar *Batı Germenleri* olarak anılmışlardır. Diğer bir hareket ise İskandinavya'dan Oder ile Vistül ırmakları arasına ve onun da ötesine Baltık Denizi'nin karşı kıyılarına yapılmış göçtür. İskandinavya'dan gelenlerin dil ve gelenekleri itibarıyla de Batı Germenlerinden farklı bir grup teşkil ettikleri söylenmektedir. Bunlar *Doğu Germenleri* olarak anılmaktadırlar. Aralarındaki önemli bir fark, Batı Germenlerinin nispeten yerleşik Doğu Germenlerinin ise göçebe olmalarıdır.²

Klasik Akdeniz dünyasında *Germani-Germanoi* olarak adı geçen Germenlerin ise tarih sahnesinde görülmeleri diğer Avrupa kavimlerine göre daha geç tarihlidir. MÖ V. yüzyılda Keltlerle karşılaşan Antik Yunan dünyası henüz Germenlerden haberdar değilken Yunan tarihçi Heredot, Keltleri Avrupa'nın en batılı kavmi olarak tarif etmekte ve Tuna Nehri'nin kaynağının onların bölgesinde olduğunu aktarmaktadır. Ancak Keltler hakkında İskitler kadar geniş bilgi vermemektedir. Hekatos da Keltlerden bahsetmekte fakat her iki yazar da Germenlerden veya başka barbar kavimlerden söz etmemektedir. Bir asır sonra MÖ IV. yüzyılda tarihçi Ephorus, Keltleri, Persleri, İskitleri ve Libyalıları dört büyük barbar kavmi olarak sıralamaktadır. Avrupa'da yaşayan kavimler hakkındaki malumat giderek genişlerken tahmini MÖ 320'li yıllarda Yunan coğrafyacı Pytheas, Britanya, Jutland Yarımadası ve Baltık kıyılarının batı kısmına bir deniz seferi düzenlemiştir. Pytheas'ı önemli kılan Avrupa'nın kuzeyini keşfeden ilk Akdenizli olması dışında Germenleri Keltlerden ayıran ilk kişi olmasıdır.³ Kimberler ve Tötonlar'ın anavatanları Danimarka'nın güneyinden deniz taşkınları sebebi ile güneye Roma sınırlarına yerleşmeleri sonucu Roma lejyonları ile Germen savaşçıların ilk kez savaştığını Grek yazar Poseidonius aktarmış ancak eser günümüze ulaşmamıştır. Poseidonius'un eserinde Germenleri Keltler ve İskitlerden ayrı bir kavim olarak aktardığı bilinmektedir.⁴ MÖ 70'te Romalıların ilk kez Germen Kralı *Rex Germanorum* olarak bahsettiği Süevlerin kralı Ariovistus pek çok milletten oluşan ordusu ile Ren Irmağı'nı geçerek Galya'ya girdiğinde Sezar, istilacılar ile yüzleşmek üzere bölgeye gitmiş ve böylelikle *Commentarii de Bello Gallico* eserini kendinden önceki Poseidonius'dan faydalanarak kaleme almıştır. Sezar burada Germenlerin askerî ve sosyal yapısı hakkında gözlemlerini aktarmıştır.⁵ Sezar'dan sonra Germenler hakkında bize detaylı bilgiler veren eser Roma tarihçisi Tacitus'un *Germania* adlı eseridir.⁶

Germenlerin kökenlerinin yanında Germen asıllı kavimlerden de bahsetmek gerekir, zira kaynaklarda Germen kavimleri adı altında anılmaktadırlar. Bu kavimlerden biri Franklardır ve diğer Germen kavimlerine göre barbarlık yakıştırmasının en az yapıldığı kavim olarak göze çarpmaktadır. Bunun nedeni tarihleri boyunca genellikle Roma ordusunda hizmet vermiş olmalarıdır.⁷

Gotlar da Germen kavimlerinden biri olarak kabul edilmektedirler ve kesin olmasa da adalı bir halk oldukları düşünülmektedir. Bu adanın daha çok İskandinavya'da bulunduğu tahmin edilse de bu konuda hâlâ kesin bir sonuca varılamamıştır. I. yüzyılda Vistül Irmağı civarına II. yüzyılda ise Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara yayılmaya başlamışlardır. Bu hareketlilik etnik bütünlüklerini kaybetmelerine neden olmuş Doğu ve Batı Gotları olarak ikiye ayrılmışlardır. Doğu Gotları ve Batı Gotlarının tarihî serüvenleri farklı kollardan

¹ László Marác, "The Huns in Western Consciousness: Images, Stereotypes And Civilization" *Vestnik Tomskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Kul'turologiâ i Iskusstvovedenie*, 1/17, 2015, s. 30.

² John B. Bury, *Barbarların Avrupa'ya İstilası*, çev. İslam Kavas, Yusuf Akbaba, Kronik Yayınları, İstanbul 2020, s. 18-19.

³ Malcolm Todd, *The Early Germans*, Blackwell Publishing, Oxford 2004, s. 1-2.

⁴ Malcolm Todd, *The Early Life Of The Barbarians Goths, Franks, Vandals*, London 1972, s. 3-4.

⁵ Herwig Wolfram, *Germenler, Kökenleri ve Roma Dünyasıyla İlişkileri*, çev. Tuğba İsmailoğlu Kacı, Kronik Yayınları, İstanbul 2020, s. 40-41.

⁶ Cornelius Tacitus, *Germania*, çev. Mine Sarucan, Alfa Yayınları, İstanbul 2016.

⁷ Thomas J. Craughwell, *How The Barbarian Invasions Shape the Modern World*, Fair Winds Press, Massachusetts 2008, s. 114.

AVRUPA HUNLARININ ASKERİ YAŞAMINDA GERMENLER

ilerlemiş ancak her ikisi de Hunların Avrupa'ya geldiklerinde coğrafi sınırlarına dayanmalarından dolayı Hunlarla münasebet kurmuşlardır.⁸

Hunlarla ilk teması gerçekleştiren Gotların kökenine dair VI. yüzyılda yaşayan Got tarihçi Jordanes bize önemli bilgiler bırakmıştır:

“Gotların çok uzun zaman önce Berig adlı krallarıyla birlikte bir arı kovanından fırlamışçasına, ya da bir ulusun bağlarından kopup çıkarcasına bu Scandza Adası'ndan çıktıkları söyleniyor. Gemilerinden iner inmez karaya ayak bastıkları topraklara adlarını verdiler. Buraya bugün bile Gothiscandza denmektedir. Daha sonra buradan Ulmerigi'de okyanus kıyısındaki meskenlere geldiler. Burada bu meskenlerde oturanlarla kavgaya tutuştular ve onları evlerinden sürerek buralara yerleştiler. Komşuları olan Vandallara diz çöktürerek zaferlerine bir yenisini eklediler. Ama sayıları arttıkça Gadaric'in oğlu Filimer tahta geçtiğinde Got ordusunun aileleriyle birlikte buradan gitmesine karar verdi. Uygun evler ve hoş yerler bulabilmek adına kendi dillerinde *Oium* dedikleri İskitya (Scythia) topraklarına geldiler. Buradaki zenginlik onları mest etti. Dediklerine göre, ordunun daha yarısı buralara gelmek için bir köprüden geçerken köprü yıkılıp sulara gömülmüş, bir daha hiçbirisi ne ileri gidebilmiş ne de geri dönebilmiş, çünkü bu yer fokurdamış gibi kaynayan bataklıklara ve çevresi uçurumlarla sarılıymış ve bu çifte doğal engel yüzünden bu yere geçiş imkansızmış. İnsanlar bugün bile yolu oradan geçen yolcuların, çok uzaklardan gelen sesler olduğunu itiraf etseler bile, manda böğürtülerini duyduklarını ve insana ait izler gördüklerini konuşuyorlar. Filimer'in komutasında *Oium* topraklarına giren Got ordusu arzuladıkları bu toprakları ele geçirdiler ve Spaliler ile karşılaştılar, onlarla savaştılar ve savaştan zaferle çıktılar. Oradan İskitya'nın Pontus Denizi'nin yakınlarındaki en ücra noktasına ilerlediler.”⁹

Gotların İskandinav kökeni hakkında önemli dayanağımız olan Jordanes bize yayıldıkları coğrafya hakkında da önemli bilgiler vermektedir. *Oium* olarak adlandırdığı bölge günümüz Moldova-Ukrayna toprakları, Pontus Denizi ise Karadeniz'dir. Hunlar, 374 yılında Ten Irmağı kıyılarında yaşayan Gotlara saldırdıklarında onları en çok şaşırtan şey Hunların süvari tipi savaş tarzları olmuştur. Onlar Germen tarzı, kalabalık, düzenli saflarla kılıç-mızrak savaşına hazırlanmışlardı. Hunların bir türlü kendilerine yaklaşmadıklarını, uzaktan ok yağdırdıklarını, vur kaç yaptıklarını görünce fena halde şaşırarak dağılmışlardır. Bir diğer Germen kavmi ise Langobardlardır. Bugünkü İskandinavya (Danimarka, Norveç, İsveç) halklarının ataları olarak kabul edilmektedirler. 166 yılına ait kayıtlarda Tuna kıyılarından Panonya'ya geldiklerinden söz edilmektedir.¹⁰ VI. yüzyılın sonuna kadar aynı bölgeye yaptıkları akınlarla tanınmakta ve İtalya'ya göçleri vasıtasıyla Hunlarla münasebet kurdukları bilinmektedir.

Hunlar Avrupa'ya geldikten sonra önemli rol oynayan bir diğer Germen kavmi de Vandallardır. Doğu Germenlerinden oldukları bilinmekte özellikle V. yüzyıldaki yağma faaliyetleri ile tanınmaktadırlar. *Vandalizm* tabiri onların bu sebepsiz yağmalama politikaları üzerine üretilmiştir.¹¹ Roma İmparatorluğu eyaletlerinde yürüttükleri yağma faaliyetleri dolayısıyla Hunlarla tanışmışlardır.

Bunlar dışında ancak Hun-Germen siyasi münasebetlerinde yer alan Burgundlar, Skirler, Rugiler, Heruller gibi Germen halklarını da zikretmek gerekir.

Resim 1. Germen kavimlerini gösteren harita IV. Yüzyıl¹²

⁸ Mert Kozan, “Gotların Anayurdu ve Kökeni”, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XXXIII, S. 55, 2014, s. 71-90.

⁹ Charles Christopher Mierow, *The Gothic History of Jordanes*, Oxford University Press, London 1915, s. 57-58.

¹⁰ Paulus Diaconus, *History of the Langobards*, Trans. William Dudley Foulke, Philadelphia 1907, s. 6.

¹¹ Andy Merrills, Richard Miles, *The Vandals*, Wiley Blackwell, Malaysia 2010, s. 3.

¹² Peter Heather, *Empires and Barbarians: The Fall of Rome and the Birth of Europe*, Oxford University Press, New York 2010, s. 624.

2. Avrupa Hun-Germen Münasebetleri

Avrupa Hunları Doğu Avrupa bozkırlarına ilk geldiklerinde Alanları ve bir Germen kavmi olan Skirleri hakimiyet altına almışlardır. Yeni sınırlar Doğu Gotları ile komşu olmalarını gerektirmiştir. Alanları yendikten sonra bir kısmını da hakimiyet altına almayı başarmış olan Hunlar, onlarla birlikte güçlü bir lider olan Ermanarik'in hükümdarlığında Doğu Gotları'na saldırmışlardır.¹³ Avrupa Hunlarının sürekli akınları savaşmakta çok usta olduğu bilinen Ermanarik'i dahi bunaltmış ve ülkesinin Hunlar tarafından ele geçirildiğini gören Ermanarik dayanamayarak 376 yılında intihar etmiştir.¹⁴ Savaş böylece Hun Kağanı Balamir'in galibiyeti ile sonuçlanmıştır.

Sonrasında Doğu Gotlarının başına Vitimir geçmiş ancak o da öldürülünce yerine geçecek olan oğlu Viderik çok küçük yaşta olduğu için İki Doğu Got generali Alatheus ve Saphrax kavimlerini dikkatli bir şekilde Turla Irmağı'na kadar geri çekmişlerdir. Ermanarik'in 374 yılındaki ilk yenilgisinden sonra iki savaş daha yapılmış ve o öldükten sonra aynı yıl başa geçen Vinitharius, Hunların yönetiminden çıkmak isteyince Doğu Gotlarının önemli kumandanı ve Hunimund'un oğlu Gesimund ise Hun idaresinden kalmak isteyerek müttelikliği devam ettirmiştir. Bunun üzerine Balamir, Gesimund ile birlikte Vinitharius'a karşı bir savaş açmışlardır. Savaşın başlarında Vinitharius galip durumda ve Hun ordusunu büyük kayıplara uğratmışken Balamir'in attığı bir okla başından vurularak ölmüştür. Bundan sonra Balamir Vinitharius'un torunu Vadamerca ile evlenerek tüm Doğu Gotlarını kendine tabi kılmıştır. Barışçıl bir yönetimi olmuş, Gotlar Hunlara tabi olsalar da kendi içlerinden çıkardıkları bir hükümdara sahip olabilmışlerdir.¹⁵

376 yılı Hunlar açısından Got kavimleri ile yoğun münasebet kurdukları bir yıl olarak tanımlanabilir. Zira aynı yıl Batı Got Kralı Athanarik, Doğu Got Kralı Viderik'in Hunlara isyan etmesi üzerine kendi saflarını güçlendirmek için Viderik'i ülkesine kabul etmiştir. Hunların bu durumda savaş açacaklarını çok iyi bilen Athanarik Turla (Dinyester) Savaşı'nda Hunlara yenilmiş ve kaçmayı başarmıştır. Dağılan tebaasının toplayabildiği kadarki kısmı ile birlikte Roma İmparatorluğu'na sığınmak istemiştir. Roma İmparatoru Valens bu isteği kabul etmiş ancak Batı Gotları 377 yılından itibaren Doğu Gotlarının da desteğini alarak Roma İmparatorluğu'nun Balkanlar'daki topraklarını yağmalamaya başlamıştır. Bunun sonucunda 378 yılında yapılan Hadrianapolis (Edirne) Savaşı'nda İmparator Valens¹⁶ öldürülmüştür.¹⁷ Bu savaşın Roma tarihi için bir dönüm noktası olduğu düşünülmüş, Hunların ve Germenlerin askerî müdahalelerinin Roma İmparatorluğu'nda köklü değişikliklere neden olduğu söylenmiştir.¹⁸

Bu tarihten sonra yaklaşık yirmi yıl kadar Hunlar konusunda sessiz kalan kaynaklar 395 yılında yeniden canlanmıştır. Bu dönemde Hunların başında bulunan Uldız, Gotlar üzerinde büyük bir korku yaratan Balkan ve Anadolu akınlarına başlamıştır. Batı Gotlarının başında bulunan Alarik, 398 yılında Yunanistan'da zayıf bulunan şehirleri ele geçirmeye çalışırken 400 yılında da Roma ordusunda paralı askerlik yapan Gotların lideri olan Gainas, İstanbul'u kuşatmıştır. Halkın ayaklanmasıyla şehri terk eden Gainas Hunlar tarafından ortadan kaldırılmış ve kesik başı 401 yılında yeni yıl armağanı olarak Doğu Roma İmparatoru Arkadius'a gönderilmiştir.

¹³ Marcellinus, Alanlardan övgü ile bahsetmekte, savaşlarda çok mahir olduklarını ve savaşma tarzlarının Hunlara çok benzediğini aktarmaktadır. Doğu Gotları ise eserinde Greutunglar olarak geçmektedir. bkz. Ammianus Marcellinus, *Roman History*, çev. C. D. Yonge, London 1862, XXXI, s. 583.

¹⁴ Marcellinus'a göre Ermanarik, Büyük İskender gibi büyük bir liderdir, egemenliği altında pek çok halk yaşamaktadır. Edda Destanları'ndan Jonakr'ın oğulları hikâyesinde Ermanarik kendi bağlı beylerden birinin kendisine ihanet etmesi sonucu onun karısını öldürmüştür. Bunun üzerine Sunilda adlı kadının iki erkek kardeşi olan Ammius ve Sarus da Ermanarik'i öldürmüşlerdir. bkz. *Nordisk Familjebok Konversationslexikon och Realencyklopedi*, ed. Th Westrin, Stockholm 1909, s. 1206.

¹⁵ Doğu Gotları özerk olsalar da bütün devlet işlerinde Hunlara bağlı duruma gelmişlerdir. Bu durumun en güzel örneği Hunların isteğiyle başa geçen Hunimund adlı kraldır. İsminin *Hun idaresi altında yaşayan* manasına gelmesi Hun egemenliğine giren ilk Germen kavimlerinden biri olduklarını göstermektedir. bkz. Gyula Nemeth, *Attila ve Hunları*, çev. Şerif Başstav, Ankara 1982, s. 57.

¹⁶ İmparator Valens *son gerçek Romalı* unvanını taşımakta ve Hunların Avrupa'ya geldikleri ilk zamanların imparatoru olarak anılmaktadır. Valens'in Got kavimlerinin başarılı akınlarına karşı koyamamış olması Roma İmparatorluğu içinde bir buhran yaratmış ve onun itibarsızlaşmasına neden olmuştur. Hatta Hunlarla ilk karşılaştıkları yıllarda kâhinlerin de öngördüğü olaylar silsilesi Khalkedon (Kadıköy)'de inşa edilecek bir hamam inşaatında bulunan bir Yunanca tablette şu şekilde aktarılmıştır:

Ama genç eşler ve genç kızlar neşeli danslar ederken,
Şehrin sokaklarında süzülüp gidecek, çelenkleri ışıl ışıl;
Ve bu duvarlar, hüznünlü pişmanlıklarla düşecek,
O zaman Hunlar kudret ve öfkeyle dağılacaklar.
Silah gücüyle İster'i geçecekler,

İskit topraklarında ve Mezya'da dehşet yayacaklar,
Panonya atlıları cesur olacak ve Galyalı askerleri öldürecekler,

Ve yaşam ve nefes kaybından başka bir şey kalmayacak. bkz. Marcellinus, *Roman History*, s. 577.

¹⁷ 374 yılı Avrupa Hunlarında Balamir'in kağan olduğu ve Avrupa'da Kavimler Göçü'nün yaşandığı senedir. Edirne Savaşı yaşanmadan önce 374 yılında Balamir idaresindeki Avrupa Hunları; Ten-Özü İrmakları arasında Doğu ve Batı Gotları, Galiçya civarında Gepidler ve Macaristan'da da Vandalların yaşadığı bir coğrafyaya gelmişlerdir.

¹⁸ Roland Steinacher, "Wanderung der Barbaren? Zur Entstehung und Bedeutung des Epochenbegriffs, Völkerwanderung bis ins 19. Jahrhundert", *Berlin Studies of the Ancient World*, 41, 2016, s. 84.

Bundan sonra Avrupa'da ikinci bir Kavimler Göçü yaşanmıştır.¹⁹ Hunların kıskırtmasıyla Doğu Gotları Vadallara Süevlere ve Gepidlere saldırmışlardır. Bu toplulukların bir kısmının Ren Irmağı civarına gitmeleri burada yaşayan Burgund ve Frankları etkilemiştir. Böylece Hunlar, Vandal, Süev ve Alanların Galya'ya yerleşmelerini sağlamışlar aynı zamanda da Burgund ve Franklara Ren'in ötesine geçme şansını vermişlerdir. Bir anlamda Uldız'ın belirlediği Hun dış politikası Avrupa'nın etnik şekillenmesinde büyük rol oynamıştır. İspanya ve Portekiz'de kurulan krallıklar sonrasında Kuzey Afrika da Hunların kıskırtması ile Vandalların eline geçmiştir.

406-409 yılları arasında kaynaklar Roma eyaletlerinin büyük bir bölümünün barbarların işgali altında olduğundan bahsetmektedir. Aziz Jerome'un mektuplarında Kafkaslardan Balkanlara Hunların, Panonya²⁰ ve İtalya'da Gotların özellikle de Langobardların. Kuzey Galya'da²¹ ise Vandalların hâkimiyetlerinden bahsedilmekte ve bu durumun Hristiyanlık üzerinde büyük bir tehdit oluşturduğuna dikkat çekilmektedir.

429 yılında Hunların başında bulunan Rua, Burgundlara saldırmış ve başarılı olamamıştır. Üstelik bu savaş sırasında Rua'nın devleti birlikte yönettiği kardeşi Oktar öldürülmüştür. 434 yılında başa geçen Attila ve Bleda döneminde ise Tuna civarında Doğu Gotları ve Gepidler Hun egemenliği altında yaşamaya devam etmiş ve ekonomik yönden onları güçlendirmişlerdir. Avrupa Hunlarının en parlak devrini yaşadıkları Attila döneminde "logades" adı verilen ve Attila'nın son derece güvendiği, Avrupa Hunlarının çıkarları için mücadele veren insanlar arasından seçilmiş kişilerden oluşan meclis önemlidir.²² Bu "seçkinler meclisi" içerisinde Germen asıllı Edekon ve yine Germen asıllı Gepid Kralı Ardarik ve Doğu Gotları Kralı Valamir'in bulunması dikkat çekicidir. Bu durum daha çok karşılıklı bir çıkar ilişkisi olarak tanımlanmakta, Attila'nın bölgenin en güçlü hükümdarı olmasından faydalanmak isteyen Germen krallarının iktidarlarını korumak için yaptıkları bir hamle olarak görülmektedir. Tabii Attila da onları yanında tutarak hâkimiyet kurduğu geniş topraklarda egemenliğini ve otoritesini sağlamlaştırmak istemiştir.

Hunlar, 437'de 429-430 yılında alınan mağlubiyetin karşılığı için yeniden Burgundlara saldırmışlar ve intikamlarını almışlardır. 438 yıllarında ise Batı Gotlarına karşı savaşmışlar ve kralları I. Theoderik'i Fransa'ya hapsedmişlerdir.

447 yılında Hunların II. Balkan Seferi sonrasında Doğu Roma ile Anatolius Barışı'nın imzalamaları Doğu Roma'nın anlaşmanın ağır şartları neticesinde Attila'yı öldürme planlarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Attila bu durumun farkında olmasına rağmen Batı Roma üzerine yürümeyi tercih etmiştir. Öncelikli hedefi Galya'yı hâkimiyet altına almak olan Attila 451 yılında ordusunda yer alan Germen kuvvetler (Doğu Gotları, Gepidler, Rugiler, Skirler, Heruller) ile birlikte Galya'ya sefer düzenlemiştir. Bu karma orduya karşı Batı Roma da Batı Gotları ile ittifak yaparak karşı gücü oluşturmuşlardır. Seferin başlangıcında Germen asıllı Batı Gotları kilit bir rol üstlenmiştir. Zira Attila'nın sefere başlaması için sebep oluşturmuştur. Ayrıca Batı Gotlarının kralı Theoderik'in kızı ile Vandal Kralı Geiserik'in oğlu Hunerik²³ evli idiler. Ancak evlilikte yaşanan sorunlardan dolayı iki kralın arası açıldı. Bu nedenle Attila'nın Batı Gotları'na karşı bir sefer düzenlediğinin zannedilmesi için kurduğu diplomatik düzen, düşmanları Vandalları sevindirmiş ve Attila'ya destek vermelerini sağlamıştır. Vandallar aynı dönemde Batı Roma ile barış yaptıklarından Afrika'da yağma hareketlerine devam etmişler, Batı Roma İmparatorluğu üzerindeki Hun tehdidi imparatorluğun bölgedeki hâkimiyetini kaybetmesine yol açmıştır. Vandallar Afrika'da geniş topraklar edinmişler ve Batı Roma onları tanımak durumunda kalmıştır.²⁴ Aynı şekilde Aetius da²⁵ Batı Roma adına Frankların başına yeni geçen Kralı desteklediği için bu seferde onların desteğini kazanmıştır. Aetius, Rua devrinden beri Hun sarayında yetişmiş bir kumandan olarak hatta 391 yılında doğmuş olduğu düşünüldüğünde henüz on yedi yaşında Hun sarayına gelmiştir. Batı Roma ile iyi ilişkilerin

¹⁹ 371 yılında yazıldığı düşünülen *Mosella* adlı eseri yaşanan bu büyük göçün güzergâhı özellikle isminden de anlaşılacağı üzere Almanya'da bulunan Hunsrück dağları boyunca *Ausonius Yolu* olarak belirlenmiş ve günümüzde Bingen-Trier hattında gezilebilmektedir. bkz. <https://www.alltrails.com/trail/germany/rhineland-palatinate/ausoniusweg-fernwanderweg> 13.05.2024 sa. 22:44.

²⁰ Günümüzde Macaristan sınırları içinde kalmaktadır.

²¹ Günümüzde Fransa, Kuzey İtalya, Belçika, İsviçre'nin batısı, Hollanda ve Almanya'nın bazı bölümlerini içine alan bölge.

²² David Nicolle, *Attila ve Göçer Kavimler*, çev. Levent Cinemre, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2011, s. 27.

²³ Germen asıllı kavimlerden olan Vandal Kralı'nın isminin de Hunlara bağlı olduğu düşünülmektedir. Hunerik isminin en yaygın olarak kabul edilen anlamı Hun ve erik (reik, ricia) şeklinde iki şekilde incelenmesi gerektiği ve Hun kısmının *dev* manasını taşıyarak Hunlarla bağlantılı olduğu erik kısmının ise *kuvvetli*, *kudretli* manasına geldiğidir. Bkz. <https://www.behindthename.com/name/hunerik/submitted#:~:text=Meaning%20%26%20History&text=The%20second%20element%20in%20the,the%20Vandals%2C%20a%20Germanic%20tribe>. 13.05.2024 sa. 07:15. Ayrıca kaynaklar Got asıllı isimlerin de Germen dilinden türediklerini Germenlerin Hunlarla birlikte yaşamaya başlamaları ile Hun dilindeki isimleri dönüştürdüklerini aktarmaktadır. bkz. Otto Hauser, *Die Germanen in Europa*, Dresden 1916, s. 3.

²⁴ Merrills, Miles, *age*, s. 3.

²⁵ 408 yılında Batı Gotlarının Kralı Alarik, Batı Roma'nın güçlü generali Germen asıllı Stilicho öldükten sonra İtalya'ya ilerlemeye devam etmiş, Batı Roma ile yapılan barış görüşmelerinde rehine değişimi talep etmiş ve rehinelere biri henüz küçük bir çocuk olan Flavius Aetius olmuştur. Babası Gaudentius'un İskitli olduğu söylenmekte ancak Germen asıllı olduğu bilinmektedir. Aetius 408 yılına kadar Alarik'in yanında kalmış, aynı yıl Hun hakamı Uldız'ın sarayına gönderilmiş ve muhtemelen 420'li yılların başında Karaton'un hükümdarlığı sırasında Hun sarayından ayrılmıştır. Bazı tahminlere göre ise 406 yılında gelmiş, 424 yılında ayrılmıştır. bkz. Ian Hughes, *Aetius Attila's Nemesis*, Pen Sword Military, Yorkshire 2012, s. 3,68.

kurulmasını öngören Hun dış politikası gereğince Hunlardan yardım alarak birçok başarı kazanmıştır. Ancak 425 yılında babasının yerine Galya komutanı olarak atanması ve Attila'nın dış politikada yaptığı değişiklik müttefikliğin bozulmasına sebep olmuştur.²⁶ Galya Seferi Hun-Germen askerî mücadelesinin ve stratejilerinin karşılaştığı en önemli olaylardan biridir.²⁷

451'de yaşanan Katalan Savaşı sonucunda Hunların askerî güçleri kırılmıştır. 453 yılında Attila'nın ölümü üzerine Hunların başına geçen İlek, kardeşleri İrnek ve Dengizik ile taht mücadelesine girişince Gepid Kralı Ardarik bu durumdan faydalanmak istemiş ve bağımsız olmak için Doğu Gotları, Rugiler, Heruller ve Süevler ile ittifak yaparak Hunlarla Nedao Irmağı civarında karşılaşmış ve savaşmışlardır. Hunların savaşı kaybetmeleri dağılmalarına sebep olmuştur.²⁸ Attila'nın sefere çıkarken egemenliği altındaki toplulukları da yanında götürmesi hem ona askerî olarak avantaj sağlamış hem de seferlerinde arkasında kendisine ihanet edecek bir güç kalmasını engellemiştir.²⁹ II. Balkan Seferi, Galya Seferi gibi akınlar buna örnek olarak gösterilebilir. İlek'in Attila'nın bu ihtiyatlı tavrını devam ettirememesi özellikle Gepid Kralı Ardarik'in Attila'nın bütün seferlerinde yanında yer alan bir müttefik gibi görünmesine yol açsa da Attila ölümünden sonra Nedao Savaşı'nda karşı tarafta yer alan ilk kişi olmasına da neden olmuştur.

3. Avrupa Hunları ve Germenlerde Askerî Yaşam

Avrupa Hunlarının ordularının yapısına dair söylenebilecek en önemli nitelik Mete döneminden beri orduda onlu teşkilatı kullanmalarındadır. Hun ordusunun sayısı dönem dönem değişse de her zaman savaşa hazır daimî bir ordunun varlığı bilinmektedir.³⁰ Bunun en önemli kanıtı sürekliliklerdir, ayrıca bozkır yaşantısının bir parçası olan ata binmek, ok atmak, at yarışları, yırtıcı kuşları avlama gibi faaliyetler orduyu her an savaşa hazır tutmuştur. Avrupa'ya geldiklerinde hafif süvarilerden oluşan ordu yapısı da atlı birliklere nazaran yavaş hareket eden piyadelerden oluşan Roma ve çeşitli Germen kavimleri için fark ve şaşkınlık yaratan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.³¹ Hunların saldırı öncesi düşman ordusunun yapısını detaylı olarak bilmeleri, çıkardıkları öncü kuvvetlerle çevre şartları, rakibin durumu gibi konular hakkında bilgi edinmeleri de saldırıya geçmeden önce ihtiyatlı hareket etmelerini sağlamıştır. Karşılaşma için uygun şartlar oluşmadığı sürece harekete geçmemişlerdir. Aynı zamanda savaş meydanına varmadan sürekli olarak vur-kaç ile düşmanı yıpratmışlar, yadıkları çeşitli haberlerle psikolojik üstünlük sağlamayı amaçlamışlardır. Hun ordusunun bir diğer özelliği ise, savaşta bozguna uğratan düşmanın üzerine yıkıcı bir taktikte bulunmalarındadır. Böylece düşman en çok kaybı savaş düzeni parçalanmaya başladığında vermektedir. Ayrıca çok sayıda olan ve hızlı hareket eden Hun atlıları, düşmanın geri çekilen Hunları takip etmesini engelleyerek kayıplarını en aza indirmektedir.³²

Hunların kullandıkları bu savaş stratejilerinden vur-kaç taktiğinde amaç düşmanı öldürmek değil, öncelikle türküterek geri çekilmelerini sağlamaktır. Göğüs göğse savaşmalarını gerektirecek durumlar olduğunda ise sahte bir geri çekilme ile düşmanın etrafını sararak (Turan Taktiği- Kurt Kapanı) savaşı kendi lehlerine çevirmeyi başarmışlardır. Bu taktik zenginliği karşısında bütün ordular savaş stratejilerini Hunlara göre değiştirmek zorunda kalmışlardır. Hunların kullandıkları bu taktikler Roma'da o kadar anlaşılammıştır ki Romalılar Hun savaş taktiğini kaynaklarında amaçsız hareketler olarak tanımlamış, plansız birer yağmacılık faaliyeti gibi göstermeye çalışmışlardır. Neticede ise uzun bir gözlem sonucunda Hun akınlarının durmayacağını ve Hunların Avrupa'da kalıcı olduklarını anlamışlar, kendi savaş stratejilerini Hunlara göre değiştirmişlerdir.

Hunların Türkistan'dan gelerek nasıl bu denli büyük bir başarı kazandıkları sorusu ise askerlikteki becerilerini atalarından miras almaları ile açıklanabilir. Öncelikle at üzerinde zincirli mızraklara sahip olan Hun süvarileri, atlarının gittiği yönde çok güçlü darbeler vurarak karşılarındaki piyade askerlere şans vermemişlerdir. Türk askerî geleneğinin en büyük özelliklerinden biri olan komutana ve başbuğa koşulsuz itaat geleneği de bu başarıyı sağlayan temel unsurlardandır. Ayrıca Hunlar Avrupa topraklarına geldikleri zaman başarılı olmadıkları takdirde yok olacaklarını bildikleri için güçlerini korumaya odaklanmışlardır.³³

Germen kavimlerinden özellikle Gotların ve Vandalların Hunların askerî düzeninden ve taktiklerinden etkilendikleri ve bu yapıyı kendilerinin de uyguladıkları görülmektedir. Özellikle onlu sistemden ve süvari

²⁶ Hughes, *age*, s. 68.

²⁷ Geniş bilgi için bkz. Fatma Aysel Dıngıl Ilgın, "Attila'nın Galya Seferi, *Vakamüvis*, C. VII, S. 2, 2022, s. 681-707.

²⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. Fatma Aysel Dıngıl Ilgın, "The Battle of Nedao and its Importance in Eastern European Turkish History", *Journal of Old Turkic Studies*, 3/2, 2019, s. 310-320.

²⁹ Edward Arthur Thompson, *Hunlar*, Phoenix Yayınları, çev., M. Sibel Dinçel, Ankara 2012, s. 207.

³⁰ Ali Ahmetbeyoğlu, *Avrupa Hunları*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2021, s. 213-14.

³¹ Fatma Aysel Dıngıl Ilgın, *Türk Tarihinin Bizans Kaynakları ve Byzantinoturcica Işığında Avrupa Hunları*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2018, s. 145.

³² Bu savaş taktiği konusunda Geç Roma tarihçisi Zosimus ayrıntılı bilgiler vermektedir. Bkz. Ayşe Kazdal, *Zosimus ve Malalas'ın Eserlerinde Bizans Kaynaklarında Türkler*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 2023, s. 33-34.

³³ Savaş Eğilmez, "Hun- Alan Mücadelesi ve Yeni Bir Çağın Başlangıcı", *Sosyal Bilimler Dergisi*, C. II, S. 28- 29, 2002, s. 195-196.

AVRUPA HUNLARININ ASKERİ YAŞAMINDA GERMENLER

düzeninden etkilenmişlerdir. Örneğin, Batı Gotlarının ordusunun onluk sisteme göre düzenlendiği 10, 100, 500 ve 1000'lik kuvvetler halinde sınıflandırıldığı bilinmektedir.³⁴

Süev, Quad, Gepid ve Langobardların da Türk askerî modelini benimsediğini hatta kendilerini "İskit" süvarisi haline getirdikleri dönemin kaynaklarında geçmektedir. Prokopios'un tarifine göre ise bu tür bir süvari savaşçısı, boyun ve yanak korumalı miğfer giymekte, her iki elinde mızrak taşımakta ve zırhlı atlara üzensiz binmekte idi.³⁵

Ayrıca ok ve yayı Hunlardan öğrendikleri ve savaş saflarını süvariler ve piyadelerin birlikte savaşmaları kama şekline dönüştürmeleri de Hunların Turan Taktiği'ni hatırlatmaktadır.

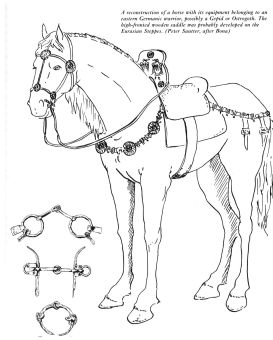
Bozkırdı yaşayan bir toplum için at, hayatî bir unsurdur. Hunlarda da büyük önem arz eden at hem sosyal hem askerî yapıda büyük rol oynamıştır. Dönemin kaynakları Hun atlarından şaşkınlıkla bahsetmiştir. Ammianus Marcellinus bir Hun atısını şu şekilde tarif etmektedir:

"Kellelerini yuvarlak başlıklarla örterler ve kıllı bacıklarını keçi postlarıyla korurlar; kunduralarını belirli bir nizama göre yapmadıkları için kendilerini serbest adımlar atarak yürümekten alıkoyarlar. Bu sebepten ötürü yayan bir şekilde savaşmaya hiç alışkın değillerdir; tabiri caizse şüphesiz dayanıklı fakat biçimsiz olan atlarına yapışmışlardır ve zaman zaman bu atlarına kadın gibi binerek her zamanki görevlerini bu şekilde ifa ederler. Bu millettten her kim olursa olsun gece ve gündüz boyunca atlarının üzerinde satın alır ve satış yaparlar, yiyeceklerini ve içeceklerini tüketir ve hayvanın dar boynunu eğerek çeşitli rüyalar görebilecek kadar derin uykulara dalarlar. Ciddi meseleler hakkında bir görüşme yapmak gerektiğinde, hepsi birden tek bir vücut olarak bu şekilde müzakere yaparlar."³⁶

Rua'nın ölümünden sonra yönetimi ele alan Attila ve Bleda'ya gönderilen Roma elçilik heyeti at üstünde karşılaşmıştır. Bu hareket ile Attila'nın Romalıları aşağılamak istediği düşünülse de aslında karşı tarafa atın kendileri için ne kadar önemli olduğunu ve üstünlüklerinin bu atlar sayesinde sağlandığını göstermek istediklerine dair görüşler daha ağırlıklıdır.³⁷ Galyalı aristokrat Sidonius Apollinaris, Hunların at talimlerinin çok erken yaşta başladığını, çocukların daha zar zor yürürken annesinin yardımı olmadan at sırtında durduğunu, atların sanki binicisinin bir uzvu gibi olduğunu, diğer insanların sadece ata bindiğini ancak Hunların atın üstünde yaşadıklarını söylemektedir.

Hun atlıları mitolojide yarı at yarı insan Sentorlara benzetilmişlerdir.³⁸ Hatta bu atlar Avrasya'nın kültürel yazınında "uçan atlar" olarak tasvir edilmiştir.³⁹

Vegetius eserinde Hunların atlarının özellikleri hakkında değerli bilgiler vermektedir. Roma'da düşük bir gelire sahip olduğu için veterinerlik mesleğinin yok olduğundan bahsettiği bölümde Hunların atlarına nasıl baktıklarından, Romalıların onlardan çok şey öğrendiklerinden ve onları örnek alarak atlarına bakmaya başladıklarından söz etmektedir. Yine Vegetius, Hun atlarının soğuğa dayanıklı ve güçlü hayvanlar oldukları için veterinerlere ihtiyaç duymadıklarını; Roma atlarının ise bu kadar dayanıklı olmadıklarını söylemektedir. Vegetius, barbar atlıları içinde yaptığı sıralamada Hun atlarının en az Pers ve Sicilya atları kadar uzun ömürlü, itaatkâr ve dayanıklı olduklarını, bu nedenle de savaşa uygunluk bakımından ilk sırada yer aldıklarını da ifade etmektedir.⁴⁰

Resim 2. Got süvarisi (Eyer kullanımında Hunlardan etkilendikleri tahmin edilmektedir).⁴¹

³⁴ Herwig Wolfram, *Die Germanen*, C. H. Beck Verlag, München 2007, s. 71.

³⁵ Wolfram, *Die Germanen*, s. 81-82.

³⁶ Marcellinus, *Roman History*, s. 583-584.

³⁷ Dingil Ilgin, *agt*, s. 146.

³⁸ Hugh Kennedy, *Mongols, Huns and Vikings*, Cassell & Co, London 2002, s. 28-29.

³⁹ Borbála Obrusánszky, "The History and Civilization of the Huns", *Mikes International*, VII/4, 2017, s. 63.

⁴⁰ P. Vegeti Renati, *Mulomedicinae Libri*, ed. Ernestus Lommatzsch, Lipsiae 1903, s. 248-252.

⁴¹ Simon Macdowall, Angus McBride, *Germanic Warrior 236-568 AD*, Osprey, London 1996, s. 21.

Üzengi, eyer gibi Hun at koşum takımları da zaman içerisinde Germenler ve bölgede yaşayan diğer topluluklar tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

Hun ordusuna bu üstünlüğü sağlayan tek unsur at değil, aynı zamanda olağan üstü kullandıkları ok ve yaylardır. Hunların bu yayları hayvan boynuzu, kemik ve kurutulmuş sinirle güçlendirilmiş ahşap bir gövdeden oluşmaktaydı. Bu yaylara refleks yay adı verilmiş her iki yöne doğru da ok atabilme özellikleri ile öne çıkmıştır. Bu sayede Hunlar çok uzak mesafelerden hedeflerini vurabilmişlerdir.⁴² Okları ise yaklaşık bir metre uzunluğunda, ok uçları da genellikle yaprak şeklinde ve demirden yapılmıştır. Ok uçlarının daha değişik şekilleri yanında Ammianus'un da işaret ettiği gibi amaçlarına göre kemikten hazırlanmış olanları da bulunmaktadır. Hunlar, oklarını sivri uçları gelecek şekilde özel olarak hazırlanan sadaklarda muhafaza etmişlerdir.⁴³ Hunların bu üstün yetenekleri Romalıları da etkilemiş, Belisarius zamanında Hunların atlı okçuluk taktiklerinin benimsenmesi Doğu Roma ordusunun yeniden yapılanmasındaki en önemli etken olmuştur.⁴⁴ Düzgün ve iyi biçimli ok ve yaylar kadar Hunları sevindiren başka bir şey yoktur.⁴⁵ Priskos, Attila'nın ölümü hakkında: *Attila'nın ölümüyle ilgili şu mucize meydana geldi: Doğu'nun imparatoru Marcianus, böyle şedit bir düşman yüzünden sıkıntılıydı ve rüyasında ilahî bir varlık yanında dikildi ve ona Attila'nın o gece kırılmış olan yayını gösterdi. Zira Hunlar bu silaha çok önem verirler* ifadelerini kullanmıştır.⁴⁶ Priskos'un anlattığı bu olayın gerçekliği şüphesiz tartışmaya açık olsa bile bu rivayet bize Hunların bu silaha ne kadar önem verdiğinin bir kanıtıdır. Ayrıca kırılmış yay motifi de bu rivayeti ilgi çekici hale getiren bir unsurdur.

Ok ve yay dışında Hun süvarilerinin diğer silahları da kılıçları idi. Karakteristik Hun kılıcı; keskin iki ağızlı, uzun, dar, temasta darbe vurmaya müsait saplı idi ve kınları da vardı. Kıymetli taşlarla süslü kılıçlar genellikle gücü temsil etmek için kullanılmış savaşta kullanılan kılıçlar daha sade şekilde üretilmiştir. Hun kılıçlarının her iki tarafının da keskin olması en önemli özelliklerindedir. Kılıçlar aşağı yukarı 70-75 cm boyunda ve 3 cm enindeydi.⁴⁷ Mavrikios Hunların kılıç ve mızrak kullandıklarını, savaşlara çoğunlukla çift silahla geldiklerini ve gerektiğinde omuzlarında asılı mızrakları ile ellerindeki yayların her ikisini birden kullanabildiklerini söylemektedir.⁴⁸

Hunların aynı zamanda kement kullanımında da usta oldukları bilinmektedir. Marcellinus, *Hunları en zorlu savaşçılar yapan özellik, klasik uçlar yerine oklarında keskin kemik kıymıkları olan uçlar kullanmaları idi, bu onlara uzun mesafeler kat etmeleri için bir maharet sağlıyordu. Yakın mesafelerde ise Hunlar hayatlarını hesaba katmadan savaşıyorlardı ancak rakipleri kılıç çekerse onları yürümelerini ve at bilmelerini imkânsız hale getiren büzgünlü kıyafetlerindeki organları adeta bir kement gibi kullanarak bacaklarından yakalıyorlardı* demektedir.⁴⁹

Hunların savaş alanlarında kadim bir gelenek olan zırh kullandıklarını da biliyoruz. Pullu zırh bozkır kültüründe çok eski zamanlardan beri var olan İskitler ve Sarmatlar tarafından da kullanıldığı bilinen bir zırh türüdür. Hunlar da en erken dönemden itibaren bu tür zırhları kullanmışlardır. Bu zırh türünde pullar genellikle demirden ya da bronzdan yapılmaktadır. Pullar korseye *çatu kiremiti* tarzında dizilmekte ve bakır veya demir bir tel vasıtası ile tutturulmaktadır. Böylece esnek bir yapıya sahip olmakta, at üzerinde rahat hareket etmektedirler.⁵⁰ Mavrikios, Hunların sadece kendilerinin zırh giymediğini, nüfuz sahibi Hun beylerinin atlarının başlarını da zırh gibi demir levhalarla kapladıklarını söylemektedir.⁵¹

Hunlar yumuşak deri ya da keçeden yapılan miğferler de kullanmışlardır. Hunların savaş sırasında giydikleri miğferler de önemlidir. Bunlar genellikle üç parçadan oluşan, birbirine demir plakalarla bağlanmış, boyun kısmından sabitlenen miğferlerdir. Germenler de bunu benimsemiş ve savaşlarda kullanmaya başlamışlardır. Özellikle Doğu Roma ordusunda çok sayıda olan Germen askerlerinin kullandıkları bu miğferler giderek Roma İmparatorluğu'nda da yaygınlaşmış ve imparatorluğun arkeolojik mirasının bir kısmını oluşturmuştur.⁵² Hunların kafatası şekillendirme geleneklerini de bu bağlamda oluşturdukları öne sürülmüş, miğferleri taşımaya kolaylaştırmak için bebeklikten itibaren bütün çocuklar savaşçı doğduklarından kafatasları

⁴² Craughwell, *age*, s. 41.

⁴³ Rukiye Öztürk, *Grek ve Latin Kaynaklarına Göre İskit, Sarmat ve Avrupa Hunlarında Askeri Kültür (MÖ V. YY-M.S. VI. YY)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007, s. 100.

⁴⁴ Hughes, *age*, s. 70.

⁴⁵ Otto Maenchen-Helfen, *The World of The Huns*, University of California Press, Los Angeles 1973, s. 221.

⁴⁶ Priscus, *Fragmenta et Excerpta Attila ve Bizans Tarihi*, s. 179.

⁴⁷ Öztürk, *agt*, s. 101.

⁴⁸ Mauricios, *Strategikon, Hand Book of Byzantine Military Strategy*, çev. George T. Dennis, University of Pennsylvania Press, Philadelphia 1984, s. 116.

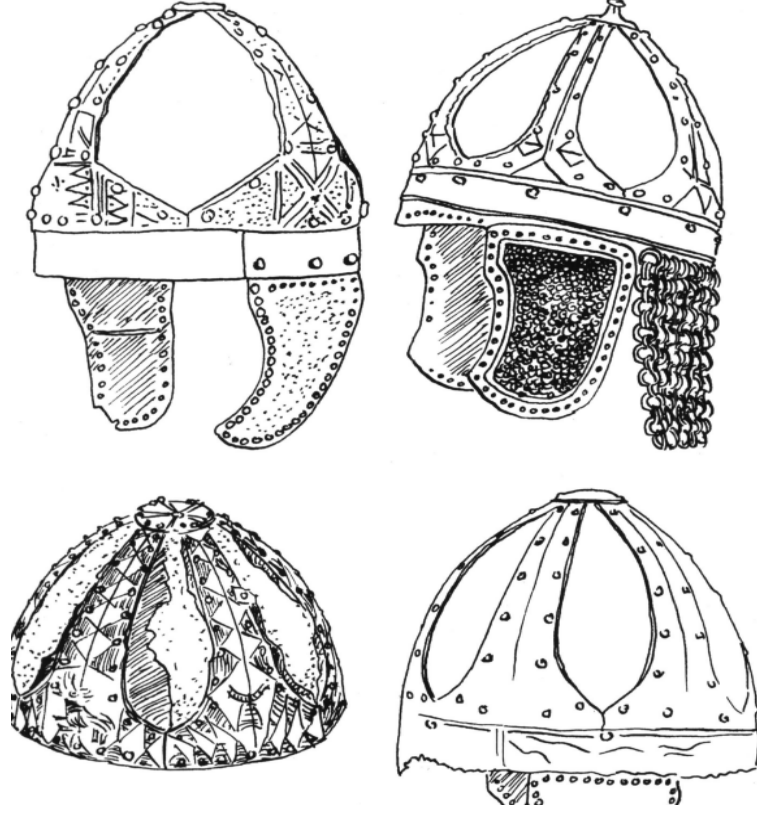
⁴⁹ Ammianus Marcellinus, *The Later Roman Empire (A.D. 354- 378)*, çev. Walter Hamilton, Penguin Books, 1986, s. 412.

⁵⁰ Öztürk, *agt*, s. 102.

⁵¹ Mauricios, *age*, s.116.

⁵² *Attila und Die Hunnen*, Historisches Museum der Pfalz Speyer, Juni 2007- Januar 2008. s. 13.

buna göre şekillendirilmiştir.⁵³ Bu durumu Sidonius Apollinaris şu şekilde tarif etmektedir: *Burun delikleri yumuşakken bir şeritle etrafı sarılarak köreltilir. Böylelikle burnun elmacık kemikleri arasında ileri doğru büyümesi engellenir. Böylece bu çocuklar savaşmak için doğduklarından yüzlerini miğfer giymeye uygun hale getirmiş olurlar. Çünkü bu sayede burun engel olmayacağı için yanaklar genişler ve gelişir.*⁵⁴

Resim 3. Kavimler Göçü dönemine ait miğferler, bütün toplulukların bu dönemde birbirlerinden etkilenecek aynı tarz miğferleri kullandıkları düşünülmektedir.⁵⁵

Hunların bu silahları düzenli olarak nasıl temin ettiklerine dair görüşlere de açıklık getirmek gerekmektedir. Bu görüşlerden bazıları Hunların silahlarını ticaret ve yağma faaliyetleri sonucunda temin ettiklerini savunmaktadır. Ancak Hunlar savaşlarda kadim kültürlerinden kalan savaş aletlerini bırakmamışlar ve kullanmaya devam etmişlerdir. Hunların coğrafi koşullar ve savaşın gereklerine göre yeni silahlar geliştirdikleri veya başka kültürlerden etkilenecek teçhizatlarında değişiklikler yaptıkları bilinmelidir. Ancak, silahlarını her zaman kendi savaş ve sanat anlayışlarına göre ürettikleri de unutulmamalıdır. Zira yerleşik olarak tarif edilen diğer toplulukların kendilerine saldırmak için kullanılacağını bile bile Hunlara silah satmaları da olası görünmemektedir. Ayrıca özellikle Avrupa ordularında Hun döneminde yaşanan değişimler Avrupa’da yaşayan halkların strateji ve teçhizatlarını Hunlara uyarladıklarını açıkça göstermektedir.

Germen askerî yapısı hakkında başvurabileceğimiz Tacitus adlı eser bize şu bilgileri vermektedir:

“Nadiren kılıç ve uzun mızrak kullanırlar. Kargı ya da kendi dillerinde *frameae* dedikleri bir tür silah taşırlar. Bunlar dar ve kısa başlıdır, ama keskin ve kullanımı kolay kargılardır. Aynı silahı duruma göre yakın ve uzak çatışmalarda kullanabilirler. Süvarileri kalkan ile kargıyı yeterli bulurken, piyadeler fırlatabilecek türden silahları kullanır. Her bireyin pek çok silahı vardır ve bunları uzak mesafelere fırlatabilirler. Çıplak olarak ya da en fazla hafif bir askerî giysi giyerek dövüşürler, öyle pek gösterişli donanımları yoktur. Sadece kalkanlarındaki seçkin renklerinden ayırt edilebilirler. Pek azı zırh giyer, içlerinden ancak iki kişi metalden ya da deriden yapılmış miğfer takar. Göze hoş görünen, hızlı koşan atları da pek yoktur. Ayrıca hiçbirine bizim atlarımıza öğrettiğimiz şekilde daireler çizmesi öğretilmemiştir. Atlarını sadece ileriye doğru ya da tek

⁵³ *Attila und Die Hunnen*, s. 13.

⁵⁴ Öztürk, *agt*, s. 103.

⁵⁵ Macdowall, Mcbride, *age*, s. 18.

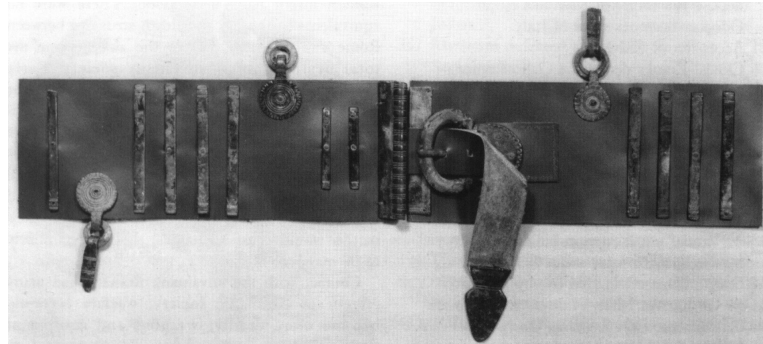
bir dönüşle sağa sürerler, ama öyle iç içe daireler şeklinde dönerler ki hiçbiri arkada kalmaz. Genel olarak bakıldığında piyade sınıfının daha güçlü olduğu söylenebilir, bu yüzden süvariler ve piyadeler birlikte savaşır. Bütün gençlerin arasından seçtikleri piyadeleri savaşta en öne koyarlar, bunlar süvari kuvvetlerinin dövuşüne ayak uyduracak şekilde müthiş hızlı koşarlar.”⁵⁶

Tacitus’un verdiği bilgiler Roma’nın barbar olarak adlandırdığı halklara karşı algısını göstermektedir. Amaç Roma’yı düşmanları karşısında üstün göstermektir. Ancak yapılan arkeolojik çalışmalar sonucunda Polonya’da Germenlere ait I. yüzyıla dayanan demir ocaklarının ve silahların bulunması bu görüşü desteklemektedir.⁵⁷

Germen savaşçılarının teçhizatları da tıpkı Avrupa Hunlarında olduğu gibi kendi maddi imkânları çerçevesinde üretilmiştir. Savaşta başarı gösterdikleri takdirde statüleri de artmıştır. Böylece varlıklı savaşçılar haline gelmişler ve savaşlara zırh, miğfer, kılıç, mızrak, balta, kalkan ile katılmışlardır. Statü sahibi olmayan askerler ise yalnızca mızrak ve kalkan ile savaşmışlardır. Savaşçıların kılık kıyafeti ise tunik, pantolon ve kemerden oluşmaktaydı.⁵⁸

Resim 4. Germen savaşçısı tasviri⁵⁹

Resim 5. IV. Yüzyıldan kalma Germen savaşçısına ait kemer.⁶⁰

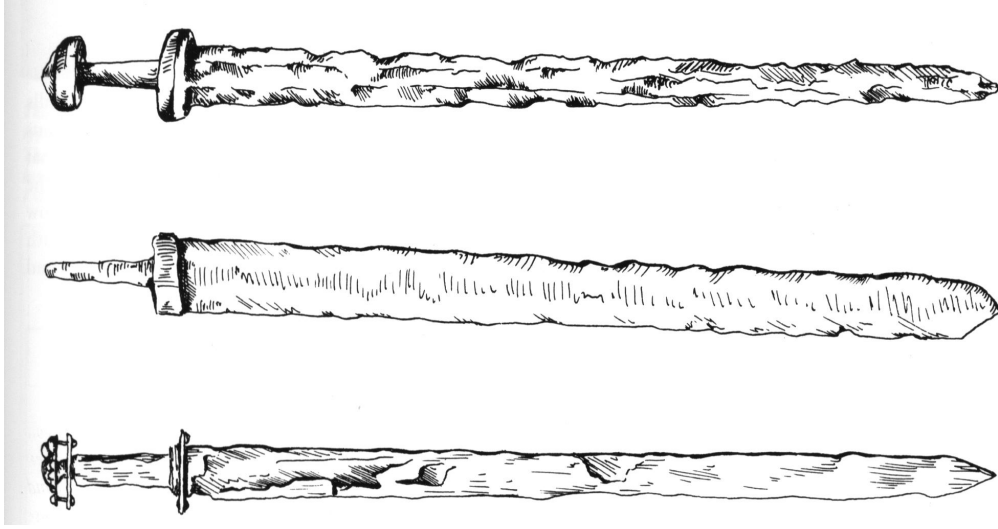
⁵⁶ Tacitus, *age*, s. 33-34.

⁵⁷ Macdowall, McBride, *age*, s. 17.

⁵⁸ Macdowall, McBride, *age*, s. 17.

⁵⁹ Aleksei Moskvın, Martijn A. Wijnhovena, vd., “The equipment of a Germanic warrior from the 2nd–4th century AD: Digital reconstructions as a research tool for the behaviour of archaeological costumes” *Journal of Cultural Heritage*, 49, 2021, s. 52.

⁶⁰ Macdowall, McBride, *age*, s. 6.

Resim 6. Kavimler Göçü dönemine ait Frank ve Alamanni kılıçları⁶¹

Bütün bu bilgiler ışığında Doğu Avrupa’da Avrupa Hun-Germen etkileşimi askerî yönden birkaç alanda karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak Avrupa Hunlarının etkisinden bahsetmek gerekir. *Seax* adı verilen küçük kılıçlar Hunların Avrupa’ya getirdikleri bu silahlar arasındadırlar ve Germenler tarafından kopyalanmış daha sonraları da Hunlara karşı kullanılmışlardır. Arkeolojik kaynaklarda bu silahların Hunlara ait oldukları genellikle V. Yüzyıla tarihlendirildikleri ve 30-50 cm. uzunluğunda, tek tarafları keskin kılıçlar oldukları bilinmektedir.⁶²

Resim 7. Hunlar ve Germenlerin kullandıkları küçük kılıç⁶³

Hunlar ve Germenler arasındaki arkeolojik bakilerde de kuvvetli bir etkileşim göze çarpmakta ve arkeolojik birliktelik özellikle savaş aletleri üzerinden öne çıkmaktadır. Hun sanatının özellikleri Germen bakiyelerine de yansımaktadır. Özellikle Macaristan’da bulunan ve Hunlar için son derece önemli olan Szilágysomyó, Bakodpuszta gibi buluntu yerleri askerî münasebetlerden dolayı Hun ve Germenlere ait ortak buluntu yerleri olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca Hunların ordularındaki Germenleri ve diğer yabancı askerleri ayırmak için atlar üzerine koydukları tamgalarda değişiklikler yaptıkları ileri sürülmektedir. Bu durumun gelecek arkeolojik bakiyelerle ortaya çıkarılması elzemdir. Ayrıca Germenlerin Hunların hayvan üslubunu benimsedikleri ve hayvan figürlü nesnelere sıklıkla kullanmaya başladıkları bilinmektedir.⁶⁴

Avrupa Hunlarının Türkistan’dan imza olarak getirdikleri karakteristik buluntuları arasında ilk sırada gelen kazanlar da arkeolojik bakilerdeki Hun-Germen etkileşimini gözler önüne sermektedir. Galya Seferi’nin en büyük kaybı olarak nitelendirilen Laudaricus⁶⁵ Hunlara bağlı bir Germen kabilesinin kralı olarak

⁶¹ Macdowall, Mcbride, *age*, s. 13.

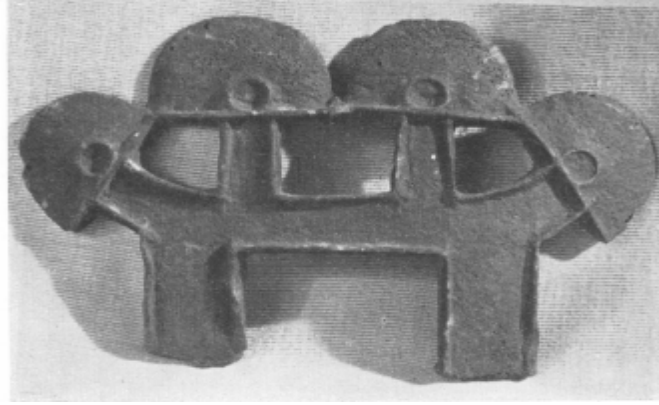
⁶² Attila P. Kiss, “Huns, Germans, Byzantines? The Origins of the Narrow Bladed Long Seaxes”, *Acta Archaeologica Carpathica* Vol. XLIX, 2014, s. 133.

⁶³ https://muzea.malopolska.pl/en/obiekty/a/content/1132878/26804/pop_up?_101static_viewMode 14.05.2024 sa. 17:05.

⁶⁴ Gyula Lászlo, *Steppenvölker und Germanen*, Budapest 1970, s. 24-34.

⁶⁵ Laudaricus’un isminin de aslen Hun ismi olduğu ancak Germenleştirildiği görüşü mevcuttur. Aynı şekilde İrnek, Dengizik, Ultinzur, Kursık ve Basık’ın isimleri de transliterasyon bakımında Türkçe olmalarına rağmen Germenleştirilmiş isimlerdir. Bunun nedeninin ise Germen kavimlerini hakimiyet altına almayı kolaylaştırmak için Hunların kullandığı bilinçli bir politika olduğu düşünülmektedir. Bkz. Hyun Jin Kim, *The Huns*, London 2016, pp.109. Omeljan Pritsak ismin Germenleştirildiği yönündeki görüşlere katılmakla birlikte ismin ikinci kısmındaki “reik” in Got dilinde kral manasına geldiğini söylemektedir. Bu bilgiye dayanarak ismin ilk kısmının yani “Lauda”nın ise Valda, Valda’dan türediğini ve aslında Bleda’nın isminin onda da olduğunu söylemektedir. Omeljan Pritsak, “The Hunnic Language of Attila Clan”, *Harvard Ukrainian Studies*, Vol. VI, No.4, 1982, pp. 445.

düşünülmekte⁶⁶, hatta bölgeden çıkarılan arkeolojik bakıyelerden Hun kazanlarının⁶⁷ Attila'nın akrabası Laudaricus'un savaşta ölmesi üzerine yoğ töreninde kullanıldığı görüşü ağırlık kazanmaktadır.⁶⁸

Resim 8. Katalan Muharebesi'nin yapıldığı yerde bulunan kazan kulpu⁶⁹

Attila kağanlığı döneminde Germen halklarının pek çoğuna hâkim olmuş ve bazılarını da vergiye bağlamış bir lider olarak Germenler üzerinde büyük bir etki yaratmış, bu durum kaynaklarda Attila'nın ölümü üzerine yazılan şu dizelerle ifade edilmiştir.

“Hunların en büyük kağanı Attila
Muncuk'un evladı,
En yiğit halkların efendisi
Kendisinden önce duyulmamış gücüyle tek başına
İskit ve Germen Krallıklarını zapt eden
Hem de Roma dünyasının her iki imparatorluğunu
Şehirlerine ele geçirip dehşete düşürdü
Ve ganimetlerin geri kalanı yok edilmesin diye
Yalvarmalar üzerine sakinleşip yıllık vergiyi kabul etti
Ve bunların hepsini ne zaman iyi talihi ile yaptı
Düşmanlarının talihsizliği ile veya askerlerinin hilesi ile değil
Fakat soyu zarar görmeden, sevinçler arasında hoşnut
Acı hissi duymadan öldü.
Öyleyse kim bu adamın öldüğünü sansın ki!
Kimsenin cezalandırılması gerektiğini düşünmediği bu adamın?”⁷⁰

Avrupa Hunlarının Germenler üzerinde askerî yaşamdaki etkileri destanlarda da karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi ilk karşılaşmaları andan itibaren Avrupa Hunları, Germen kültüründe büyük bir yer edinmiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Attila gibi üstün savaşçılık zekâsı ile öne çıkan bir liderin başka milletlerin destanlarında âdeta bir kahraman haline bürünmesi onun askerî niteliklerinin kağanlık yönetimi ve cihangirlik anlayışına yansımalarının çok önemli bir göstergesidir. Bu nedenle Germen destanlarının yalnızca edebi birer eser olarak değil kahraman Attila'nın bu eserlere yansıyan savaş ve stratejik üstünlüklerini anlatan eserler olarak

⁶⁶ Hyun Jin Kim, *The Huns*, London 2016, pp. 89. Hunların kazanları bizzat Türkistan'dan getirdikleri metal işleme kültürünün ürünleridirler, herhangi bir etkileşimle kültüre girmemişlerdir. Kazanların işlevleri ise genellikle cenaze törenlerinden sonra gerçekleştirilen yoğ törenlerinde kullanılmalarıdır. Bkz. Zsófia Masek, “Hun Period Cauldrons in Hungary Current Research in the Light of a New Find”, *Hungarian Archaeology*, Summer 2015, pp. 3.

⁶⁷ Gyula Laszlo, “The Significance of the Hun Golden Bow”, *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, Tom. I, No. 1-2, Budapest 1951, pp. 102.

⁶⁸ Jin Kim, *age*, pp. 102.

⁶⁹ Zoltán Takáts, “Catalaunischer Hunnenfund und seine Osasiatischen Verbindungen”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, Vol. V, No. 1-2, 1955, pp. 162.

⁷⁰ Franz Altheim, *Geschichte Der Hunnen* Erster Band, De Gruyter, Berlin 1969, s. 20-241.

değerlendirilmeleri gerekmektedir. Destanlar doğdukları topluma kültürel anlamda bir ayna görevi gördüklerinden Avrupa Hunlarının münasebette oldukları diğer devletler için yalnızca yağma yapan ve öldüren barbarlar olarak değil son derece stratejik savaş planlarına sahip, sağlam bir devlet anlayışı ile ilerleyen bir kağanlık olduklarını da ortaya koymaktadırlar.

Edda Destanlarında Hunların askerî yönlerine dair yapılmış tespitler önemlidir. Destanlarda Hunların dışbudak ağaçlarından kazınmış nesnelere taşıdıklarından, kalkanlarından, altın rengi parlak miğfer ve kılıçlarından, altın ve gümüşten yapılmış eyerlerinden, kırmızı renkli taşlarla süslü zırhlarından ve atlarından bahsedilmektedir. Hatta Burgund Kralı Gunnar, miğferleri Hunlardan aldıklarını ancak kendilerinin çok daha güzellerini yaptıklarını söylemektedir.⁷¹ Dışbudak ağacı Germenlerde yay yapmaya en müsait ağaçtır ve çok esnek olduğu için okçuluğa çok elverişlidir.⁷²

Hun hâkimiyeti altında yaşayan bir Germen beyi olan Bernd Dietrich'in hayatını anlatan XIII. yüzyılın ortalarında yazılmış bir hikâyede ise Attila'nın askerî ve siyasi üstünlüğü gözler önüne serilmiş, kendisine sığınılan bir kişi olarak anılmıştır.⁷³

XIII. asırda yazılmış olan ünlü Nibelungen Destanı'nda ise Attila, Burgund prensesi Kriemhild ile evlenmek isteyen birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Destanda Kral Etzel adı ile karşımıza çıkan Attila'dan kendisinin ve ordusunun savaş sırasında son derece maharetli bir şekilde yay kullandıkları ve kendilerine özgü savaş oyunları düzenlediklerinden bahsedilmektedir.⁷⁴

Hunların askerî stratejileri noktasında Doğu Avrupa coğrafyasındaki diğer topluluklardan en büyük farkları esarete olan bakış açılarıdır. Avrupa Hunları esirlere iyi davranmış, onların ülkedeki her türlü imkândan yararlanmalarını sağlamıştır. Hildebrand Destanı'nda karşımıza çıkan olaylar, Hunların bu yönleri ile büyük bir güven ortamı oluşturduklarının kanıtı niteliğindedir. Attila'nın kahraman olarak yer aldığı bir destan olan Hildebrand Destanı'nda Germen Kralı Dietrich'in merkezi Verona olan Kuzey İtalya'da bir egemenlik kurmak için Attila'nın yardımını istemesi yer almaktadır.⁷⁵

Hun ve Germen münasebetleri eski İngiliz dilinde yazılmış olan Widsith adlı şiirde de anlatılmaktadır. Şiirde Doğu Gotları Kralı Hraede, Attila ise Etila adı ile görülmekte ve savaş Vistül Irmağı'nın yanında gerçekleşmektedir. Bu savaşın tarihi olarak hangi olaya işaret ettiği tartışılabilir - daha çok Attila'nın ölümünden ve Hunların dağılmasından sonrasına yani 455 yılı sonrasına tarihlendirilmektedir - burada Germenlere üstünlük sağlamış ve canavarlaştırılmış bir Attila'dan bahsetmesi önemlidir.⁷⁶

Avrupa Hunları-Germen münasebetlerine kumandanlar özelinde baktığımızda ise V. yüzyılda Germen asıllı Roma'lı olmayıp İtalya'yı yönetmiş tek kral olma unvanını taşıyan ve Batı Roma İmparatorluğu'nu yıkan kral olarak bilinen Odoacer'in ve kardeşi Onoulphus'un Hun oldukları görüşü de öne çıkmaktadır. Bu görüşü destekleyen en önemli bilgilerden biri Attila'nın çok yakınında bulunan en önemli generallerinden Edekon'un oğulları olmalarıdır. Menşelerinin kesin olmamakla birlikte Doğu Gotlarına dayandığı düşünülmektedir. Ayrıca etimolojik olarak bu isimlerin Türkçe oldukları hatta Onoulphus'un isminin Hunlara ithafen Hunwulf olduğu söylenmiştir.⁷⁷ Ancak durum söylediğimiz üzere kesinliğe kavuşmamış, son çalışmalar İtalya özelindeki Hun algısını düşündüğümüzde Hunlara *Tanrı'nın cezası* diyen bir halkı bir Hun'un yönetmesinin olası olmadığı yönünde yoğunlaşmıştır.⁷⁸

Hunların Avrupa'daki mücadelelerinde Germen asıllı komutanların her daim kilit rolleri olmuştur. Yukarıda bahsettiğimiz önemli siyasî gelişmelerde Hunerik, Hunimund, Aetius, Edekon ve Odoacer gibi komutanlar hem Hun ordusu içerisinde başarılar kazanmış hem de Hunlarla müttefiklik kurarak askerî başarılarında pay sahibi olmuşlardır.

SONUÇ

Sonuç olarak Hun-Germen münasebetleri Avrupa'nın siyasî, askerî ve kültürel dinamiklerini şekillendiren en önemli unsurdur. Özellikle Batı Roma İmparatorluğu'nun yıkılmasında Hun-Germen savaşlarının etkisi

⁷¹ Igor Varneck, *Die Edda*, 2000, s. 159; Walter Pohl, *Die Germanen*, R. Oldenbourg Verlag, München 2004, s. 39.

⁷² Wilhelm Grönbech, *Kultur und Religion der Germanen*, Primus Verlag, Darmstadt 1997, s. 237.

⁷³ Sándor Eckhardt, "Efsanede Attila", *Attila ve Hunları*, yay. haz. Gyula Nemeth, çev. Şerif Baştaş, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1982, s. 150-152.

⁷⁴ Fatma Aysel Dıngıl Iğın, "Nibelungen Destanı ve Kağan Attila", *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 36, 2021, s. 1-15.

⁷⁵ Fatma Aysel Iğın, "Avrupa Hunlarının Askerî Stratejisi ve Hildebrand Destanı'na Yansımaları", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29, 2022, s. 625-634.

⁷⁶ Otto Maenchen-Helfen, *Die Welt der Hunnen*, Wien 1978, s. 114-125.

⁷⁷ Bruce Macbain, "Odoacer the Hun?", *Classical Philology*, 78/4, 1983, s. 324-325.

⁷⁸ Macbain, *agm*, s. 327.

büyük olmuştur. Bu olay ve Hun akınları göç hareketlerini tetikleyerek Avrupa'nın demografik yapısının değişmesine neden olmuş, yeni siyasî teşekküllerin oluşmasının önünü açmıştır. Hunların getirdikleri yeni askerî tarz, büyük hayranlık ve yankı uyandırmış, Germen savaş stratejilerini belirleyen bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Bu durum yazılı kaynakların yanı sıra destanlar ve arkeolojik bakiyeler gibi ana kaynaklarda da karşımıza çıkmaktadır. Hun-Germen münasebetleri çok yönlü ve karmaşık şekilde ilerlemiş olsa da her iki tarafın da birbirinden askerî ve kültürel olarak etkilendiği, böylece güçlendiği ve yeni topraklarda kurulan yeni devletleri oluşturduğu ilişkiler olarak hafızalara kazınmıştır.

KAYNAKÇA

- AHMETBEYOĞLU, Ali, *Avrupa Hunları*, Yeditepe Yayınları, İstanbul 2021.
- ALTHEIM, Franz, *Geschichte Der Hunnen*, Erster Band, De Gruyter.Co, Berlin 1969.
- AMMIANUS MARCELLINUS, *Roman History*, çev. C. D. Yonge, London 1862.
- AMMIANUS MARCELLINUS, *The Later Roman Empire (A.D. 354- 378)*, çev. Walter Hamilton, Penguin Books, 1986.
- Attila Und Die Hunnen*, Historisches Museum der Pfalz Speyer, Juni 2007- Januar 2008.
- BURY, John B., *Barbarların Avrupa'yı İstilas*, Kronik Yayınları, çev. İslam Kavas, Yusuf Akbaba, İstanbul, 2020.
- CRAUGHWELL, Thomas J., *How The Barbarian Invasions Shape the Modern World*, Fair Winds Press, Massachusetts 2008.
- DIACONUS, Paulus, *History of the Langobards*, çev. William Dudley Foulke, Philadelphia 1907.
- DINGIL ILGIN, Fatma Aysel, "Türk Tarihinin Bizans Kaynakları ve Byzantinoturcica Işığında Avrupa Hunları", İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2018.
- DINGIL ILGIN, Fatma Aysel, "The Battle of Nedao and its Importance in Eastern European Turkish History", *Journal of Old Turkic Studies*, 3/2, 2019, s. 310-320.
- DINGIL ILGIN, Fatma Aysel, "Attila'nın Galya Seferi, *Vakantivis*, C.VII, S.2, 2022, s. 681-707.
- ECKHARDT, Sándor, "Efsanede Attila", *Attila ve Hunları*, yay. haz. Gyula Nemeth, çev. Şerif Baştav, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1982, ss. 150-152.
- EĞİLMEZ, Savaş, "Hun- Alan Mücadelesi ve Yeni Bir Çağın Başlangıcı", *Sosyal Bilimler Dergisi*, C.II, S.28- 29, 2002, ss. 191-199.
- GRÖNBECH, Wilhelm, *Kultur und Religion der Germanen*, Primus Verlag, Darmstadt 1997.
- HAUSER, Otto *Die Germanen in Europa*, Dresden 1916.
- HEATHER, Peter, *Empires and Barbarians: The Fall of Rome and the Birth of Europe*, Oxford University Press, New York 2010.
- HUGHES, Ian, *Aetius Attila's Nemesis*, Pen Sword Military, Yorkshire 2012.
- ILGIN, Fatma Aysel, "Avrupa Hunlarının Askerî Stratejisi ve Hildebrand Destanı'na Yansıması", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29, 2022, ss. 625-634.
- KAZDAL, Ayşe, *Zosimus ve Malalas'ın Eserlerinde Bizans Kaynaklarında Türkler*, Doğu Kütüphanesi Yayınları, İstanbul 2023.
- KENNEDY, Hugh, *Mongols, Huns and Vikings*, Cassell & Co, London, 2002.
- KİM, Hyun Jin, *The Huns*, London 2016.
- KİSS, Attila P., "Huns, Germans, Byzantines? The Origins of the Narrow Bladed Long Seaxes", *Acta Archaeologica Carpathica* Vol. XLIX, 2014, ss.131-164.
- KOZAN, Mert, "Gotların Anayurdu ve Kökeni", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XXXIII, S. 55, 2014, ss. 71-90.
- LÁSZLO, Gyula, *Steppenvölker und Germanen*, Budapest 1970.

AVRUPA HUNLARININ ASKERÎ YAŞAMINDA GERMENLER

LÁSZLO, Gyula, “The Significance of the Hun Golden Bow”, *Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, Vol. I, No: 1-2, Budapest 1951, ss. 91- 104.

MACBAIN, Bruce, “Odovacer the Hun?”, *Classical Philology*, 78/4, 1983, ss. 323-327.

MACDOWALL, Simon, MCBRIDE, Angus, *Germanic Warrior 236-568 AD*, Osprey, London 1996.

MAENCHEN-HELFFEN, Otto, *The World Of The Huns*, University of California Press, Los Angeles 1973.

MAENCHEN-HELFFEN, Otto, *Die Welt der Hunnen*, Wien 1978.

MARÁCZ, László “The Huns in Western Consciousness: Images, Stereotypes And Civilization” *Vestnik Tomskogo Gosudarstvennogo Universiteta. Kul'turologiâ i Iskusstvovedenie*, 1/17, 2015, ss. 16-33.

MASEK, Zsófia, “Hun Period Cauldrons in Hungary Current Research in the Light of a New Find”, *Hungarian Archaeology*, 68, Summer 2015, ss. 1-8.

MAURICIOS, *Strategikon, Hand Book of Byzantine Military Strategy*, çev. George T. Dennis, University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

MERRILLS, Andy, Miles Richard, *The Vandals*, Wiley Blackwell, Malaysia 2010.

MIEROW, Charles Christopher, *The Gothic History of Jordanes*, Oxford University Press, London, 1915.

MOSKVIN, Aleksei, Martijn A. Wijnhovena, Mariia Moskvina, “The equipment of a Germanic warrior from the 2nd–4th century AD: Digital reconstructions as a research tool for the behaviour of archaeological costumes” *Journal of Cultural Heritage*, 49, 2021, ss. 49-58.

NEMETH, Gyula, *Attila ve Hunları*, çev. Şerif Baştav, Ankara 1982.

NICOLLE, David, *Attila ve Göçer Kavimler*, çev. Levent Cinemre Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

Nordisk Familjebok Konversationslexikon Och Realencyklopedi, ed. Th Westrin, Stockholm 1909.

OBRUSÁNSZKY, Borbála, “The History and Civilization of the Huns”, *Mikes International*, VII/ 4, 2017, ss. 59-63.

ÖZTÜRK, Rukiye, *Grek ve Latin Kaynaklarına Göre İskit, Sarmat ve Avrupa Hunlarında Askerî Kültür (MÖ V. YY-M.S. VI. YY)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2007.

POHL, Walter, *Die Germanen*, R. Oldenbourg Verlag, München 2004.

RENATI, P. Vegeti, *Mulomedicinae Libri*, ed. Ernestus Lommatzsch, Lipsiae 1903.

STEINACHER, Roland, “Wanderung der Barbaren? Zur Entstehung und Bedeutung des Epochenbegriffs ‘Völkerwanderung’ bis ins 19. Jahrhundert”, *Berlin Studies of the Ancient World*, 41, 2016, ss. 67-95.

TACITUS, Cornelius, *Germania*, çev. Mine Sarucan, Alfa Yayınları, İstanbul 2016.

TAKÁTS, Zoltán, “Catalaunischer Hunnenfund und seine Osiasatischen Verbindungen”, *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae*, Vol. V, No. 1-2, 1955, s. 143-173.

THOMPSON, Edward Arthur, *Hunlar*, Phoenix Yayınları, çev. M. Sibel Dinçel, Ankara 2012.

TODD, Malcolm, *The Early Germans*, Second Edition, Blackwell Publishing, Oxford 2004.

TODD, Malcolm, *The Early Life Of The Barbarians Goths, Franks, Vandals*, London 1972.

VARNECK, Igor, *Die Edda*, 2000.

WOLFRAM, Herwig, *Germenler, Kökenleri ve Roma Dünyasıyla İlişkileri*, çev. Tuğba İsmailoğlu Kacı, Kronik Yayınları, İstanbul 2020.

<https://www.alltrails.com/trail/germany/rhineland-palatinate/ausoniusweg-fernwanderweg>. 13.05.2024 sa.22:44.

<https://www.behindthename.com/name/huneric/submitted#:~:text=Meaning%20%26%20History&text=The%20second%20element%20in%20the,the%20Vandals%2C%20a%20Germanic%20tribe>. 13.05.2024 sa. 07:17.

https://muzea.malopolska.pl/en/obiekty//a/content/1132878/26804/pop_up?_101static_viewMode 14.05.2024 sa. 17:05.

GTTAD

Makale Bilgileri:	
Etik Kurul Kararı:	<i>Etik Kurul Kararından muaftır.</i>
Katılımcı Rızası:	<i>Katılımcı yoktur.</i>
Mali Destek:	<i>Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.</i>
Çıkar Çatışması:	<i>Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.</i>
Telif Hakları:	<i>Çalışmada kullanılan görsellerle ilgili telif hakkı sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.</i>
Article Information:	
Ethics Committee Approval:	<i>It is exempt from the Ethics Committee Approval</i>
Informed Consent:	<i>No participants.</i>
Financial Support:	<i>The study received no financial support from any institution or project.</i>
Conflict of Interest:	<i>No conflict of interest.</i>
Copyrights:	<i>The required permissions have been obtained from the copyright holders for the images and photos used in the study.</i>

